Nr 528.

Av herr **Lindqvist** i Halmstad **m. fl.**, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 266, angående vissa åtgärder för mejerihanteringens och smörexportens befrämjande.*

I proposition nr 266 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att medverka till vissa åtgärder för mejerihanteringen och smörexportens befrämjande. Av vad som här föreslås är det en sak som särskilt intresserar oss, och detta av det skäl att det i hög grad berör det län, som vi närmast representera. Den avdelning av propositionen, som vi här taga upp, är den, som rör omorganisationen och kontrollen av exportsmöret och den därav följande koncentreringen av exporten. I enlighet med jordbruksutredningens förslag föreslås nu i propositionen smörexportens koncentrering till Malmö och Göteborg.

Exportens koncentrering till dessa två platser kommer dock enligt departementschefens erkännande att för vissa mejerier medföra nackdelar ur fraktkostnadssynpunkt. En del av dessa nackdelar anses dock kunna bortelimineras genom lämpliga tariffbestämmelser eller särskilda fraktavtal. Departementschefen anför vidare: »Uteslutet bör det ej heller vara, att, då särskilt starka skäl härför föreligga, undantag i något enstaka fall må kunna medgivas från den allmänna principen. Om det sålunda exempelvis skulle visa sig, att de förväntningar beträffande utvecklingen av smörexporten över Halmstad, som uttalats i inkomna yttranden och framställningar från olika myndigheter, organisationer och mejerier i Halland komma att gå i uppfyllelse synes smörkontroll i någon betryggande form böra kunna anordnas även å nämnda plats.» Det är med tillfredsställelse vi konstatera detta departementschefens uttalande. Ännu större skulle dock vår tillfredsställelse varit, om detta uttalande framställts i mera bestämd form. Som det nu är skrivet vet man icke vad det kan leda till. Det förpliktigar icke statsmakterna till någonting bestämt. Man kan framställa den frågan: Vad är det som skall gå i uppfyllelse? Huru stora smörkvantiteter per vecka eller månad skall finnas att tillgå för export, för att densamma skall få gå över Halmstad. När det vidare talas om »smörkontroll i någon betryggande form», så måste också frågas: Vad innebär detta uttalande? Vi ha noga bemärkt punkt 14 i departementschefens hemställan, men trots detta finna vi uttalandena lika oklara och obestämda.

Innan vi gå att utforma vår hemställan om ett klart och bestämt beslut från riksdagens sida att även efter en koncentrering av smörexporten Halm-

stad måtte få kvarbliva vid sina nuvarande rättigheter av exporthamn även för smör, tillåta vi oss framhålla och understryka några av de skäl, som tala för och motivera vår hemställan.

Departementschefen har i propositionen erinrat om att Hallands län ifråga om smörproduktionens storlek kommer i tredje rummet bland samtliga rikets län. Halmstad äger mycket goda hamnanordningar och tillgång på kylda lokalutrymmen. Om Halmstad får bibehållas som exporthamn, behöver staten icke offra ett öre för dylika lokaler å denna plats. Innan staten uraktlåter att utnyttja denna stora förmån, måste särskilt starka skäl härför kunna anföras. Sådana skäl ha åtminstone icke hitintills blivit anförda. Det är för oss otänkbart, att riksdagen skulle anvisa 4 milj. kr. för byggande av kylhus i Malmö och Göteborg och samtidigt fatta beslut som skulle innebära, att de kylhus, som redan finnas å annan plats, icke skulle få användas för det ändamål de äro byggda och för vilket de äro fullt användbara.

Å sid. 62 i propositionen finnes en sammanfattning av en skrivelse till Kungl. Maj:t från länsstyrelsen i Hallands län. Denna skrivelse, till vilken vi be att få hänvisa, belyser på ett klart sätt vilka stora intressen som för länets del står på spel om Halmstad icke längre skulle få bliva utskeppningshamn för smör. Vi tillåta oss understryka vad som står i denna skrivelse, att för länets del är det inte endast smöret det är fråga om. Det är även andra ekonomiska värden som hotas. Det stora andelsslakteriet skulle ta stor skada av om icke de direkta förbindelserna med England kunde bibehållas och utvecklas. Samma bleve förhållandet med alla de olika industriella anläggningar, som äro belägna såväl i staden som på den omkringliggande landsbygden, vilka hava sin naturliga export över Halmstad. Förhållandena äro nämligen sådana, att skulle frågan om Halmstad som exporthamn för smör icke nu bliva definitivt avgjord utan förbliva svävande på sätt som i propositionen föreslagits, skulle detta säkerligen få sina skadliga verkningar. Det arbete, som är igångsatt och med utsikt till framgång fullföljes för att få veckoförbindelse emellan Halmstad och England — i stället för som nu varannan vecka — komme att avbrytas, och den lovande utvecklingen av den ekonomiska föreningsrörelsen skulle därvid få en svår knäck, och detta i tider då denna rörelse från alla håll erkännes och rekommenderas lantmännen såsom det bästa av allt för tillvaratagande av gemensamma intressen. Vem skulle väl därefter vilja offra tid och krafter för att organisera lantmännen inom dessa trakter, därest statsmakterna i stället för uppmuntran och stöd i ett sådant arbete skulle fatta beslut som innebära ett stort hinder för tillgodogörande av de ekonomiska fördelar som organisationen eljest skulle ge. Särskilt bekymmersamma bliva hindren, när de träffa befolkningen i en landsända, där man nedlagt mycket arbete för föreningsrörelsen och detta arbete lett till goda resultat.

Vi inse väl betydelsen av att det svenska smöret hålles uppe i en hög kvalitet och därmed också möjligheten att bestå i den utländska konkurrensen. Detta torde också vara möjligt utan att därför behöva vidtaga åtgärder, som genom-

förda skulle i så hög grad skada ett län, vilket här skulle bliva följden, om Halmstad icke längre skulle få vara exportort för smör.

Att smörproducenterna i Halland också väl förstått betydelsen av hög kvalitet på varan framgår av bl. a., att i stadgarna för den under förra hösten bildade centralföreningen denna noga beaktat denna sak. Det heter sålunda i stadgarna, att föreningen skall arbeta på höjandet av produkternas kvalitet i enlighet med köparens önskemål, och på en förbättring av transport och exportförhållanden. Till medlemmar i föreningen antagas bolag eller enskild person, som idka mejerirörelse och som antingen äro regelbundet anslutna till Svenska Smörprovningarna eller ock underkastade annan därmed jämförlig kontroll. Såsom villkor för mejeriföretags inträde i föreningen är föreskrivet att mejeri skall med avseende å personal, byggnader, maskiner och redskap vara så utrustat, att det ägnar sig för regelbunden leverans av förstklassiga produkter.

I en till jordbruksministern ställd, den 14 mars d. å. daterad skrivelse hava representanter för tvenne stora lantmannasammanslutningar framfört sina synpunkter, vilka äro förtjänta av att noga beaktas, innan riksdagen fattar sitt beslut i detta viktiga ärende. Vi tillåta oss att ur denna skrivelse här nedan återgiva det väsentligaste av dess innehåll, och vilja vi särskilt påpeka att vad som här i skrivelsen framhållits är grundat på egna erfarenheter, vunna under ett dagligt sysslande med de spörsmål som i skrivelsen avhandlas. I skrivelsen anföres först ifråga om kontrollen, att en dyrbar och omständlig kontroll aldrig kan ersätta affärsmässig och kommersiell organisation, och det fortsättes som följer:

»En högre kvalitet med åtföljande högre pris uppnås praktiskt taget endast genom kvalitetsbetalning, (som bör tillämpas för både mjölk och smör).

Kvalitetsspörsmålet kan endast lösas under samverkan med köparen (konsumenterna), vilka alltid i sista hand bestämma både kvalitet och pris.»

Jordbruksutredningen har på sid. 93 i betänkandet sammanfattat kontrollverksamhetens arbetsuppgifter sålunda:

a. »*kvalitetskontroll genom*
ordinarie mera ingående provningar minst tre gånger om året,
hållbarhetsprovningar minst en gång i månaden,
veckoprovningar av det färska smöret före exporten.»

Det *förstnämnda slaget av kontroll* utgör redan nu Svenska Smörprovningarnas huvudsakliga verksamhet. Denna kontrolls otillräcklighet har motiverat införande av veckokontroll, som påbörjades 1928 (sid. 90). (Det torde ännu vara alltför tidigt avgöra verkningarna av denna veckokontroll.) Svenska Smörprovningarnas verksamhet i vad avser de ordinarie provningarna torde böra fortgå som hittills. Om önskvärdheten av en skärpt och utvidgad men samtidigt effektiv kontroll torde endast en mening råda, men att göra densamma sådan, att den vållar mejerierna allvarliga olägenheter genom betungande kostnader för frakter o. d. måste anses felaktigt.

Hållbarhetsprovningarna äro grundläggande för bestämmande av smörets

kvalitet enligt såväl fackmäns som köpares uppfattning (Skånska Smörexportföreningens styrelseberättelse 1930). I Danmark m. fl. länder äro hållbarhetsprovningarna smörkontrollens viktigaste uppgift. Det är anmärkningsvärt att hållbarhetsprovningar ej ansetts böra förekomma oftare än en gång pr månad. Genom hållbarhetsprovningarna erhålla mejerierna upplysning om sitt smörs kvalitet, när detta är 14 dagar gammalt. Smöret har, när det konsumeras i importlandet, minst denna ålder, varför betydelsen av dessa provningar utan vidare inses. När härtill kommer att vid ordnandet av smörets betalning efter kvalitet just hållbarhetsprovningarna äro enda rätta underlaget (Danmark) måste det kravet ovillkorligen ställas, att dessa utföras varje vecka. Hållbarhetsprov kunna uttagas var som helst samt från hela landet insändas till huvudkontrollstation för bedömning av experter.

Veckoprovningarna kunna under dessa förhållanden förenklas. Enligt förslaget skulle dessa handhavas av en nämnd bestående av två smörprovningarnas tjänstemän, en distriktskonsulent och en exportör. En smörprovningarnas tjänsteman eller, på platser där sådan ej är stationerad, distriktskonsulent samt ombud för köpare och säljare måste anses fullt tillräckligt och betryggande. Då veckoprovningarna närmast avse att förhindra export av uppenbarligen underhaltigt smör torde detta slag av kontroll i huvudsak böra utföras på sätt som skett sedan 1928.

Med veckoprovningarnas förenkling och tyngdpunktens överflyttande på de viktigare hållbarhetsprovningarna är grunden för en föreslagen större utvidgning av institutionen Svenska Smörprovningarna och för kyllagerhusen raserad.

b. »*vattenhaltskontroll*».

För provning av smörets vattenhalt tarvas inga särskilda institutioner, utan kunna vattenhaltsundersökningarna äga rum vid statens kemiska stationer och vid mindre laboratorier.

c. »*äkthetskontroll*».

Svårigheterna vid dennas utförande äro icke belysta i betänkandet. De kemiska stationerna utföra äkthetsprovningar med samma tillförlitlighet som Svenska Smörprovningarna i de fall nämligen, där äkthetskontroll över huvud taget är möjlig.

d. »*undersökningar av smörets färg och salthalt*»

kunna även överlämnas åt de kemiska stationerna. Jordbruksutredningen har på sid. 81 förutsatt att efterfrågan på smör är enhetlig även i angivna hänseenden. Detta är icke med verkligheten överensstämmande, utan har varje marknad (London, Manchester, Newcastle) sina särskilda anspråk. Smörets färgning är ju närmare en affärsangelägenhet, och kontrollen av salthalten, som stipuleras enligt förslaget, är synnerligen egendomlig, ty folks smak beträffande salthalt varierar ju mycket, och det är väl knappast meningen, att denna smak skall sättas under kontroll. Arbetarklassen vill i gemen ha saltare smör, ty det är drygare. Den burgnare klassen däremot vill helst ha svagare smak. Därför är det fullständigt abnormt, om smörprovningarna skulle kontrollera salthalten.

Uppnåendet av i varje särskilt fall önskvärd färg och salthalt löses säkrast genom samverkan mellan köpare och säljare.

e. »*nettoviktskontroll*»

är en ren affärsangelägenhet. Därest icke exportörerna själva frivilligt införa garanterad nettovikt torde för runmärkesrätt böra föreskrivas förpackning med garanterad nettovikt.

f. »*kontroll över smöremballaget och förpackningens beskaffenhet*»

äro även strängt taget affärsangelägenheter. Vad som av detta slags »kontroll» icke kan utföras vid veckoprovningarna eller frambringas på upplysningens väg torde uppenbart icke kunna tvingas fram genom kontrollaboratorier och kyllagerhus.

g. »*kemisk-bakteriologiska undersökningar av det vid mejerierna använda vattnet och i övrigt för fastställande av smörfelens natur och orsaker*».

Dessa undersökningars utförande eller tillförlitlighet förutsätta icke att kemisk-bakteriologisk anstalt skall vara förlagd just på den plats, varifrån smörexport skall äga rum, ty de kemiska undersökningarna av smöret kunna verkställas av vilken kemisk station som helst. De bakteriologiska undersökningarna, som i undantagsfall behövas, kunna lämpligen utföras av ett centrallaboratorium, och det kan förläggas praktiskt taget var som helst, i Göteborg, Malmö, Alnarp eller Stockholm.

h. »*kontroll av mejeriernas lokaler och utrustning*».

Häri ligger kontrollens ojämförligt viktigaste uppgift, och ett intimt samarbete mellan Svenska Smörprovningarna och hushållningssällskapen samt dessas mejerikonsulenter skall med säkerhet härför vara av stor betydelse. En lokal kännedom om mejerierna och om mjölkproduktionens förutsättningar är därför nödvändig. Men dyrbara kontrollaboratorier och kyllagerhus behövas icke för utförandet av denna kontroll.

i. »*kontroll av lagerlokalerna och deras skötsel*».

Även härutinnan har smörkontrollen en av sina viktigaste uppgifter, men den motiverar icke vare sig sig den nu föreslagna omorganisationen av Svenska Smörprovningarna eller koncentrationen av exporten och kyllagerhusen. Däremot torde Svenska Smörprovningarnas verksamhet även avse att besiktiga lagerlokalerna, varefter Kungl. Lantbruksstyrelsen utfärdar statliga licenser för smörexportörer.

j. »*kontroll av kylanordningar i järnvägsvagnar och lastrum å båtar, som föra exportsmör, samt kontroll vid inlastning till export*»,

ännu en viktig uppgift men lika litet som föregående någon grund för dyrbara kyllagerhus m. m. Även denna uppgift löses bäst på det sätt att Kungl. Lantbruksstyrelsen utfärdar licenser för exportörer, medan Svenska Smörprovningarnas tjänstemän utföra de härför nödiga undersökningarna.

De olika kontrollsynpunkterna synas likväl icke vara tillräcklig grund för vad Jordbruksutredningen föreslagit beträffande Svenska Smörprovningarnas omorganisation och exportens därav följande koncentrering.

Otidsenliga lagerlokaler i avsaknad av kylanordningar och otillfredsställande anordningar vid transporten såväl vägledes som sjöledes äro emellertid allvarliga brister i vår hittillsvarande smörexport. Vid statsmakternas medverkan till avhjälpande av dessa brister torde näringslivets frihet böra bevaras. Beklagligtvis har Danmarks system för smörkontrollen blivit knapphändigt behandlat i betänkandet. Icke torde man nu böra omöjliggöra en utveckling efter danskt mönster.

Summa: Smörkontrollen bör som hittills handhavas av Svenska Smörprovningarna och exportlicenser utfärdas av Kungl. Lantbruksstyrelsen samt statslån eller annan hjälp lämnas till exportorganisationer för förbättring av exportförhållandena.

Exportens koncentrering och kyllagerhusen.

Landet har många floder men alla rinna mot havet.

1. Jordbruksutredningens förslag om koncentrering av smörexporten utgör en osund princip för lagstiftningen därigenom att den för näringslivets sunda utveckling nödvändiga friheten blir en chimär. Urgammal rätt bortdömes och företagsamheten underkännes. De föreslagna åtgärderna innebära att vissa landsdelar, samhällen och företag gynnas på bekostnad av andra, vilka berövas rätt till eget arbete till utnyttjandet av egna naturtillgångar och dyrbart uppförda byggnader. Ofrånkomlig konsekvens blir, att ingen vågar starta ett företag (långt mindre en ekonomisk jordbrukarsammanslutning), om det kan riskeras att statsmakterna komma att förbjuda användning av de naturliga möjligheter på vilka företagen grundats.

Om koncentreringens fördelar varit så stora som Jordbruksutredningen framhåller, skulle näringslivet och handeln även för länge sedan hava anpassat sig därefter.

2. Koncentreringens betydelse för kontrollen är i betänkandet behandlad som en nästan självklar följd av den utvidgade kontrollverksamheten. Vid behandlingen av denna har man tydligen förutsatt koncentrering (circulus vitiosus). Den reella betydelsen härav synes i Danmark, vilket land har ett flertal exporthamnar och ändå uppvisar det ojämförligt bästa resultatet. Med Östersjöstaterna är vårt land i angivet hänseende icke att jämföra av två skäl: 1) Dessa mindre länder ha vanligen endast en exporthamn med regelbunden ångbåtsförbindelse till England. 2) Stora exportorganisationer äro här grundläggande (det primära).

Jordbruksutredningen synes hava givit förhållandena en ensidig belysning. Koncentreringen har varit det mål, mot vilket man från början syftat, och en

allsidig belysning av en decentraliserad kontroll lämnas ej. — Faran av splittrad kontroll med åtföljande icke enhetlig bedömning torde bortelimineras av Kungl. Lantbruksstyrelsens överinseende och av Svenska Smörprovningarna regelbundet utförda inspektioner. — På platser där distriktskonsulent är stationerad torde denna med stor fördel kunna användas, sedan han av Kungl. Lantbruksstyrelsen förklarats vara därtill kompetent. — Veckokontroll kan vid riktig inlastning av drittlarna lätt utföras vid järnvägsvagn. Urlastning behöver endast förekomma vid makulering. — Möjligen behöver i Trälleborg anskaffas mindre lokal för provningens utförande. Se i övrigt under rubriken »Kontroll».

Kort sagt: Kontrollen skall vara smörexportens tjänare och icke dess herre.

3. Koncentreringens kommersiella betydelse. Anförda fördelar skola beredvilligt erkännas, men deras ekonomiska värde är ofullständigt belyst därigenom att utredning saknas om nödvändigtvis uppkommande fraktfördyringar och ökade kostnader för spedition, omlastning m. m. Den billiga transporten av smöret från mejeri direkt till exporthamn med lastbil har icke tagits någon hänsyn till.

Koncentreringsförslagets genomförande skapar en utmärkt jordmån för uppkomsten av starka sammanslutningar av mellanhänderna, vilka redan under nuvarande förhållanden under samarbete kunnat förhindra verkan av fri konkurrens på inköpsmarknaden. Med faran av skickligt maskerade ringbildningar måste alltid räknas, när icke kooperativa producent- eller konsumentföretag inverka på prisbildningen. Än större är faran i detta fall, då dessa sammanslutningar skulle erhålla en av lagstiftaren utlämnad monopolställning.

4. Kontroll och exportorter ha i betänkandet erhållit en missvisande belysning. Ordningen inom smörhandeln är sedan världskriget ännu icke återställd. Då marknaderna för svenskt smör nu äro desamma som förut, borde hänsyn även tagits till förkrigsårens exportsiffror. I tab. 21 lämnade uppgifter för Hälsingborg avse delvis sådant smör, som uppsamlats i Halmstad. (Jordbruksutredningen var vid betänkandets avgivande underrättad om, att exporten från Halmstad i början av innevarande år utgjorde c:a 400 drittlar varje vecka. Denna kvantitet utskeppades varannan vecka över Hälsingborg.) Ett fåtal utförselorter äro givetvis önskvärda. Om i det föregående nämnda smörexportlicenser utfärdades av Kungl. Lantbruksstyrelsen kunde exportorternas antal regleras efter förefintliga förhållanden och allt exportsmör undergå Svenska Smörprovningarnas kontroll.

5. Om Jordbruksutredningen sålunda icke övertygande dragit den slutsatsen, att smörexporten framdeles bör koncentreras till endast Malmö och Göteborg, på vilka platser smörkontrollstationer skola inrättas, så gäller samma omdöme ännu mera det sätt, på vilket Jordbruksutredningen finner de dyrbara kyllagerhusen vara av behovet påkallade (sid. 99—100). Ehuru Jordbruksutredningen känner *en »framkomlig väg»*, förut anförda licenssystem, påstås likväl detta »för oöverskådlig framtid om icke avskära så dock i hög grad försvåra möjlig-

heten för en rationell lösning av denna fråga». Uppenbart förekommer här en tydlig motsägelse.

6. Med ledning av de sålunda givna premisserna har Jordbruksutredningen i fortsättningen beräknat personal och kostnader för Svenska Smörprovningarna samt anläggnings- och driftskostnader för kyllagerhusen. Detaljkritik av beräknade inkomster och utgifter skola lämnas åsido. Men grunden för gjorda kalkyler bör omsorgsfullt prövas. De beräknade hyresavgifterna äro icke garanterade och hyreskontrakt på 100-tals år äro en omöjlighet.

Förslaget om den stora tjänstemannastaben på 29 personer med en sammanlagd avlöningsstat på närmare 150,000 kr. är ägnat att förvåna, men dessa oundvikliga följder av koncentreringen måste även ses ur annan synpunkt. Finns det någon säkerhet för att utbildade och i övrigt dugliga tjänstemän stå att tillgå till de angivna lönerna, eller riskeras likväl att de lämpligaste gå i det privata affärslivets tjänst? Det hela hänger dock på att ledningen av Svenska Smörprovningarna är vuxen sin ansvarsfulla uppgift.

Det enda säkra av allt detta är de stora utgifterna, vilka särskilt i Göteborg skulle bliva betungande. För ett enda öres höjning av priset kan den stora kontrollapparaten likväl icke lämna någon garanti. Men staten har makten att göra kontrollen obligatorisk, att bestämma förhöjda runmärkesavgifter och att införa nya pålagor i form av kontrollavgifter, vilket allt kommer att gå ut över mejerierna — jordbrukarna. Nu har man helt glömt hjälpen till jordbruket och vill för framtiden klavbinda jordbruksnäringens viktigaste inkomstkälla vid dessa dyrbara kyllagerhus. Vid lugn eftertanke måste detta projekt anses vara tillkommet under trycket av en uppjagad kristidsstämning.

Summa summarum: Den förslagna koncentreringens ekonomiska grundval är ökade utgifter för jordbrukarna så länge icke dessa genom egna stora organisationer behärska och kontrollera handeln med exportsmör. Tills vidare bör exporten av smör ordnas genom av Kungl. Lantbruksstyrelsen utfärdade licenser och statslån eller annan hjälp beviljas till sådana organisationer av mejerier, vilka bildas i avsikt att avhjälpa nu förefintliga brister.

Mejeriernas Centralförenings, Halmstads Slakteriförenings m. fl:s synpunkter.

Under rådande nödläge på jordbruksnäringens område hava alla parter varit ense om att en utvidgad och stark föreningsverksamhet bland lantmännen skulle vara till största gagn för höjandet av jordbruksnäringens ekonomiska bärkraft. Framsynta och insiktsfulla lantmän startade redan för mera än 30 år sedan Sveriges äldsta andelsslakteri i Halmstad, och sedan 1925 hava förarbeten pågått för bildande av en sammanslutning mellan mejerierna i sydvästra Sverige. Efter underhandlingar med firman The Cooperative Wholesale Society Ltd. inledde dir. O. Rönnebjerg i Halmstad en affärsförbindelse med denna firma men med klart utsagd och tydlig avsikt att bilda en sammanslutning mellan mejerierna, vilket även i oktober 1929 lyckades.

Mejeriernas Centralförening m. b. p. a., som avser medlemmarnas gemen-

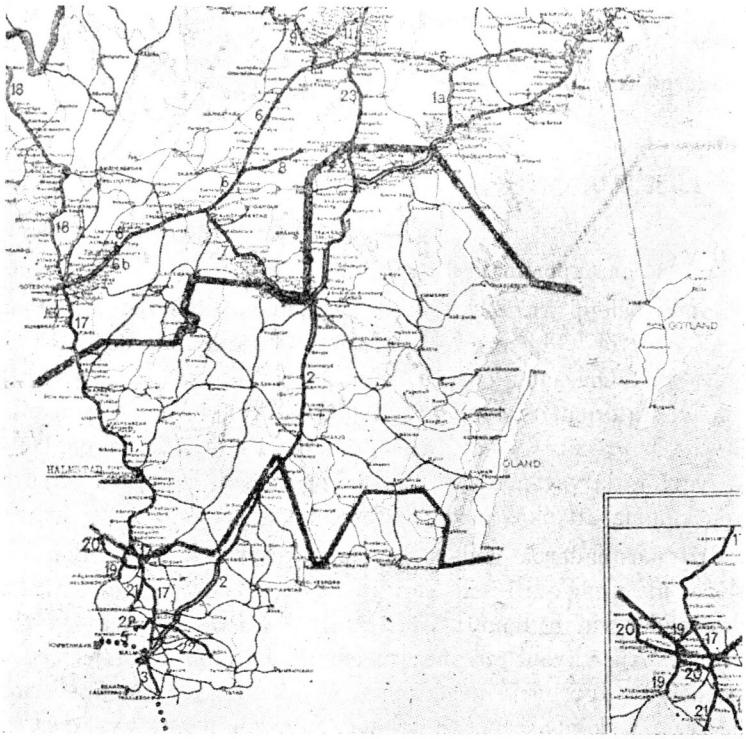

Å ovanstående karta över södra Sverige markera de grova linjerna det område, inom vilket det med hänsyn till järnvägsfrakterna är mest ekonomiskt att till England utskeppa smör över Halmstad.

samma uppträdande på marknaden, såväl vid försäljning av mejeriprodukter som vid inköp av förnödenheter, har i Halmstad förhyrt för ändamålet år 1912 uppförd förstklassig smörnederlagskällare med kylmaskin. Redan i januari 1930 översteg exportkvantiteten 400 drittlar pr vecka, och hava nu över 30 mejerier deltagit i densamma därav några endast med provdrittlar, sedan nämligen firman Coop. Wholesale i slutet av januari meddelat, att den icke under den i utsikt ställda koncentreringen önskade utvidga förbindelserna över Halmstad. Under den därefter rådande depressionen på smörmarknaden har föreningens förbindelse med Coop. Wholesale varit utsatt för en hård konkurrens från övriga svenska smörexportfirmor.

Halmstad är med hänsyn till järnvägsfrakterna den naturliga utskeppningsorten för det exportsmör, som produceras inom större delen av Götaland. (Se bifogad karta.)

Enbart inom landskapet Halland (frånsett den nordligare delen), produceras nu c:a 1.300 drittlar exportsmör pr vecka eller c:a 3.250 ton årligen (lågt räknat), medan exportkvantiteten inom Halmstads naturliga avsättnings-område är mer än dubbelt så stort eller över 6.500 ton (jfr. karta och tab. 4).

Kostnaderna för exporten över Göteborg kan beräknas sålunda:

Kyllagerhuset, anläggningskostnad	Kr.	1,980,000:—
Driftskostnaderna (ej ränta och amortering) enl. betänk. sid. 111 ..	»	64,500:—
Ränta kr. 1,980,000:— 5 %	»	99,000:—
Amortering 1,980,000:— 3 %	»	59,400:—
Årliga driftskostnader kr.		222,900:—,
vilka fördelade på en exportmängd av 7,000 ton = per ton ..	»	31:84.

I ovannämnda belopp kr. 222,900:— ingå ej kostnaderna för kontrollen av exportvaran, som för Göteborg och Malmö tillsammans beräknas kosta kr. 234,800:— pr år. Om man bortser från de beräknade engångsutgifterna för kontors- och laboratorieutrustning kr. 30,000:— och fördelar kontrollkostnader med ⅓ på Göteborg och ⅔ på Malmö, så bliva kostnaderna på Göteborg kr. 78,267:—, varför därvarande driftskostnader vid en antagen exportkvantitet av 7,000 ton komma att ökas med per ton ..... kr. 11:18.

De totala driftskostnaderna endast för lagerhuset och kontrollen i Göteborg komma således att uppgå till icke mindre än kr. 43:02 pr ton. Väl kunna motsvarande kostnader vid kyllagerhuset i Malmö väntas bliva avsevärt lägre på grund av större exportkvantitet, men i gengäld har här räknats med 7,000 ton i Göteborg mot av Jordbruksutredningen å sid. 98 antagna 5,000 ton. Därest smör framdeles får skeppas över Halmstad, minskas denna kvantitet ytterligare med lägst 1,500—2,000 ton, varvid totala driftskostnaderna bliva ännu högre per ton räknat.

Ångbåtsfrakterna till engelska hamnar från Halmstad, Göteborg eller Malmö äro desamma. De ökade järnvägsfrakterna vid export endast över Göteborg eller Malmö kunna givetvis icke säkert angivas, men för det halländska exportsmöret kan fraktkostnaden beräknas utgöra c:a kr. 26:— pr ton, enär järnvägsfrakterna från Halmstad till Göteborg utgöra kr. 26:70 och från Halmstad till Malmö kr. 26:— pr ton för partier om 2,500—5,000 kg. Slutligen bör även erinras om de högre speditionskostnaderna i Malmö och Göteborg, d. v. s. lossningskostnader, arbetspengar i lagerhuset, lastningskostnader, hamnavgifter, hamnbaneavgifter. Hänsyn bör även tagas till att det halländska smöret kan billigt inforslas till Halmstad med lastautomobiler, varvid kostnaden för in- och urlastningen samt fraktkostnaden till järnvägsstationen inbesparas. Vid biltransporter kunna stenkol, drittlar, smörsalt m. m. tagas i retur. Även om någon reduktion av den nämnda fraktkostnaden bör göras på grund av de växlande avstånden, komma ökade fraktkostnader att uppgå till per ton kr. 20:—.

Vid exportkvantiteter om 3,000—8,000 ton skola järnvägsfrakterna pr ton räknat alltid bliva billigare till Halmstad än till Göteborg. (Se karta och tabell 4.)

Sålunda kan för 3,250 ton halländskt smör vid lagerhuset i Göteborg med 7,000 tons exportkvantitet följande beräkning göras:

Driftskostnader per ton	c:a	kr.	31:84
Kontrollkostnader per ton	»	»	11:18
Fraktkostnader per ton	»	»	20:—
Summa	c:a	kr.	63:02 per ton.

Vid export över Halmstad av 3,250 ton skulle kostnaderna för närvarande ställa sig högst sålunda:

Driftskostnader per ton	c:a	kr.	1:—
Kontrollkostnader per ton	»	»	2:—
Fraktkostnader per ton	»	»	10:—
Summa	c:a	kr.	13:— per ton.

Det bör tilläggas, att med ovan angivna fraktkostnader till Halmstad 10:— kr. per ton, kan den uppgivna kvantiteten halländskt smör 3,250 ton ökas med minst 500 ton utomhalländskt smör, varvid exportmängden kommer att utgöra 3,750 ton.

Under angivna förutsättningar skulle den årliga merutgiften för den ovan angivna exportkvantiteten smör vid export endast över Malmö och Göteborg bliva kr. 160,000—250,000. Halmstads Slakteriförening har på grund av nu förefintlig avverkning beräknat en årlig merutgift på c:a 20,000 kr. i ökade fraktkostnader, om direkt veckoförbindelse Halmstad—England går förlorad, och övriga slakterier samt exportföretag inom angivna område kunna beräknas göra sammanlagt liknande förlust. Vinner koncentrationsförslaget bifall drabbas sålunda näringslivet d. v. s. jordbruket av en ökad årsutgift av *lågt räknat 200,000:— kr.*, vilket kapitaliserat efter 5 % utgör 4,000,000:— kr. eller lika mycket som kyllagerhusen kosta i anläggning.

Härtill är ytterligare att erinra om, att Mejeriernas Centralförening, såsom tidigare meddelats, disponerar förstklassig nederlagskällare med kylmaskin vid hamnen i Halmstad och att denna källare står till förfogande *utan kostnader för statsverket*, ävensom att Halmstads Stuveribolag såsom ägare till fastigheten förklarat sig villigt vidtaga de nödiga ändringar av densamma, som ytterligare må kunna påfordras vid export över Halmstad. F. d. professorn i mejerilära vid Alnarp L. F. Rosengren har offentligt meddelat, att exportkontroll mycket väl kan ordnas i Halmstad med de resurser, som nu finnas där. Det halländska smörets relativt höga kvalitet har vunnit erkännande av fackmän (Svenska Smörprovningarna). — Slutligen må även meddelas, att planer äro å bane att skapa en ekonomisk sammanslutning av de västsvenska äggförsäljningsföreningarna i och för direkt förbindelse med England, varom underhandlingar redan inletts och pågå.

Mejeriernas Centralförening, som är villig underkasta sig fastställd av Svenska Smörprovningarna utförd kontroll på exportsmöret, anser kvalitetsbetalning

av såväl mjölk som smör vara det bästa medlet att höja såväl kvaliteten som prisläget på svenskt smör. Föreningen ämnar efter danskt mönster och i samverkan med köpare omedelbart upptaga hållbarhetsprovningar. Kvalitetsbetalning tillämpas vid föreningens försäljningar sedan hösten 1929. Föreningen avser därjämte utföra inspektioner av anslutna mejeriföretag beträffande såväl byggnader och maskinutrustning som personal, använda tillverkningsmetoder o. s. v. För sin kvalitets- och propagandaverksamhet är föreningen angelägen om statsmakternas medverkan och pekuniära stöd, varemot föreningen måste anse, att statens ingrepp i smörexporten i enlighet med Jordbruksutredningens betänkande i den mån detta avser en utvidgad kontroll, exportens koncentrering och kyllagerhusen vara till största hinder för såväl föreningens fortsatta verksamhet som för den sunda utvecklingen på här berörda område.

Halmstad den 14 mars 1930.

Robert Johansson, godsägare, Runesten, Grimeton, ordf. i Mejeriernas Centralförening. K. Fr. Hallberg, godsägare, Munkagård, Långås, v. ordf. i Mejeriernas Centralförening. Georg Eisen, mejerikonsulent, Halmstad. Erik L. Larsson, konsulent, Falkenberg, sekr. i Mejeriernas Centralförening.

För vad saken gäller Halmstads Slakteriförening: Arthur Börjesson, Disponent, Halmstad.»

De organisationer, som genom sina förtroendemän i ovan citerade skrivelse framfört sina synpunkter, synas oss vara auktoritativa för den ort och de näringsföretag de företräda och sålunda fullt sakkunniga vid bedömandet av de spörsmål det här gäller. Oss synas dessa synpunkter vara tungt vägande, och kunna vi i huvudsak giva vår anslutning till desamma.

Av skrivelsen framgår, att man i Halland väl förstått kontrollens betydelse och att en kontroll anordnad på sätt som där ifrågasatts skulle bliva både effektiv och ur kostnadssynpunkt tillfredsställande.

Med stöd av vad sålunda anförts, hemställes,

att för det fall riksdagen beslutar koncentrering av smörexporten i detta beslut måtte innefattas, att dylik export även må äga rum över Halmstad, samt

att det måtte överlämnas åt Kungl. Maj:t att utfärda de föreskrifter angående kontroll, som härav må anses påkallade.

Stockholm den 1 april 1930.

Axel Lindqvist.	*Carl Larson.*	*Albin Eriksson.*
Anders Andersson.	*Linus Andersson.*	*Nils Johansson.*

Stockholm 1930. Kungl. Hovboktryckeriet Iduns Tryckeri-A.-B.
306579